ГРОДЗЕНСКІ УНІВЕРСІТЭТ

ГАЗЕТА КАЛЕКТЫВУ ГРОДЗЕНСКАГА ДЗЯРЖАЎНАГА УНІВЕРСІТЭТА ІМЯ Я. КУПАЛЫ

1 (212) 26 студзеня 1994 года, серада

Навіны

«Ураджайныя» дысертацыі

Надзвычай багатым для нашага універсітэта быў мінулы год на абароненыя дысертацыі. Так, вучоную ступень дактароў навук атрымалі 8 чалавек. Гэта Сцяпан Андрэевіч Мінюк (матэматыка), Леанід МікалаевічКівач (фізіка), Аляксандр Мікалаевіч Нечухрын (гісторыя), Уладзімір Аляксеевіч Тамсінаў, Яўген Уладзіміравіч Багданаў, Мікалай Уладзіміравіч Сільчанка (правазнаўства), Аляксандр Міхайлавіч Карабанаў (філалогія), Святлана Піліпаўна-Мусіенка (філалогія).

Кандыдатамі навук сталі у мінулым годзе аспіранты, якія навучаліся ў нашым універсітэце і іншых ВНУ. Сярод іх Т. Т. Кручкоўскі, В. В. Калюта і Г. М. Семянчук (гісторыя), С. А. Аляксандраў і С. К. Гарадзілін (фізкультура), А. М. Пятрушкевіч, Д. Р. Мышко (філалогія), Ю. К. Рахматаў, В. Ю. Лебедзь (фізіка).

Вучонае званне прафесара прысвоена Яўгену Паўлавічу Крамлёву з біялагічнага факультэта і Леаніду МікалаевічуКівачу.

З. Наско,
загадчыца аспірантуры.

Было што паказаць

У нашым універсітэце адбыўся рэспубліканскі семінар «Новыя інфармацыйныя тэхналогіі ў выкладанні фізікі», на які сабраліся прадстаўнікі вышэйшых і сярэдніх навучальных установ. У яго рабоце прыняў удзел начальнік упраўлення агульнай сярэдняй адукацыі Міністэрства адукацыі Г. М. Пятроўскі. Вопытам распрацоўкі педагагічных праграмных сродкаў падзяліліся выкладчыкі БДУ, ГрДУ, БДПУ, БДПА і іншыя. Высокую ацэнку атрымалі распрацоўкі кафедры агульнай і тэарэтычнай фізікі нашага універсітэта.

Цікавай была праграма другога дня семінару ў школе-гімназіі № 30. Вырашана праводзіць такія семінары штогод.

Ці ўмеем самастойна працаваць?

Як паведамлялася ўжо, у красавіку адбудзецца агульнаўніверсітэцкі навукова-метадычны семінар «Самастойная праца як звяно ў навучальным працэсе і навуковай дзейнасці студэнтаў».

На пасяджэнні аргкамітэта па правядзенню семінара вырашана ўключыць дадаткова для абмеркавання наступныя пытанні:

— Арганізацыя індывідуальнай працы са студэнтамі ў адпаведнасці з магчымасцямі і спецыфікай факультэтаў і яе эфектыўнасць.

— Праблемы арганізацыі самастойнай працы студэнтаў ва ўмовах пераводу выкладання на беларускую мову.

— Выкарыстанне ў навучанні відэатэкі і пакетаў прыкладных праграм.

Тэрмін падачы заявак і тэзісаў — да 1 лютага 1994 года.

Аргкамітэт звяртаецца да дэканаў факультэтаў, загадчыкаў кафедраў, выкладчыкаў дапамагчы правесці наступныя мерапрыемствы семінара:

— адкрытыя заняткі (па рашэнню кафедраў).

— стварэнне відэафільма (па прапанове кафедраў).

— круглы стол (у межах вызначанай тэмы).

З прапановамі звяртацца ў 404 п. галоўнага корпуса.

Запрашаем да ўдзелу ў семінары выкладчыкаў, аспірантаў, саіскальнікаў, студэнтаў 5-га курса універсітэта.

АРГКАМІТЭТ.

Экзаменацыйная сесія — гэта своеасаблівыя іспыты не толькі для студэнта, але і для выкладчыка. Не выпадкова ж кажуць у народзе «Што пасееш, тое пажнеш». Вось чаму так старанна рыхтаваўся да сустрэчы са сваімі вучнямі доктар юрыдычных навук Мікалай Уладзіміравіч Сільчанка з факультэта правазнаўства.

На здымку М. У. Сільчанка прымае экзамен па тэорыі дзяржавы і права.

ФОТА У. САРОКІНА.

І прыйшла пара развітання...

З імем А. В. Бадакова звязаны два апошнія дзесяцігоддзі жыцця нашага універсітэта. Пры яго непасрэдным удзеле праходзіла станаўленне універсітэта, ператварэнне яго ў буйны навучальны і навуковы цэнтр Беларусі. Сёння Гродзенскі універсітэт ведаюць далёка за межамі рэспублікі. Кадры, якія рыхтуюцца ў нас, з поспехам працуюць у розных галінах народнай гаспадаркі. Аляксандра Васільевіча паважаюць у калектыве за добразычлівасць, памяркоўнасць, жаданне аказаць дапамогу чалавеку.

...Але, як кажуць, жыццё ёсць жыццё. І прыйшла пара ісці на адпачынак, які зароблены сумленнай шматгадовай працай.

Вось чаму апошняе пасяджэнне Вучонай рады і было прысвечана гэтай не зусім ардынарнай падзеі. Выказаць словы павагі і ўдзячнасці Свайму Рэктару прыйшлі калегі, вучні, саслужыўцы. Адкрыў і вёў пасяджэнне першы прарэктар А. І. Васкабоеў. Ён цёпла адазваўся аб дзейнасці А. В. Бадакова як кіраўніка і вучонага, адзначыў яго добрыя чалавечыя якасці. А. І. Васкабоеў зачытаў віншаванне ад імя калектыву і ўручыў каштоўны падарунак — тэлевізар. Было зроблена паведамленне, што А. В. Бадакоў не парывае сувязі з універсітэтам — ён прызначаны прафесарам кафедры філасофіі і адначасова дарадцам рэктара на грамадскіх пачатках.

Намеснік міністра адукацыі Рэспублікі Беларусь В. І. Стаўроў уручыў вінoўніку ўрачыстасці Ганаровую грамату Міністэрства і грашовую ўзнагароду.

Цёпла і сардэчна павіншавалі А. В. Бадакова ад імя сваіх калектываў дэкан біялагічнага факультэта прафесар Н. В. Паўловіч, загадчык кафедры псіхалогіі прафесар С. В. Кандрацьева, загадчык кафедры фізвыхавання дацэнт В. А. Максімовіч, загадчык кафедры музыкі дацэнт В. А. Місцюк, в. а. загадчыка аддзела міжнародных сувязей, маркетынгу і права Л. І. Баброўнік, начальнік вучэбнага аддзела Э. С. Ярмусік, метадыст НДС Н. В. Бабарыка, дырэктар бібліятэкі В. С. Станкевіч, дырэктар школы-гімназіі № 30 Р. І. Можджар, прадстаўнікі Інстытута біяхіміі, сельгасінстытута і іншыя.

Падзякаваць А. В. Бадакова за сумесную працу прыбыў дырэктар фірмы «Транслес» А. Беднарскі (г. Познань), які з´яўляецца заснавальнікам Рэкламнага агенцтва «УНІ-АРТ» у Гродне. У знак удзячнасці і працягвання далейшага супрацоўніцтва ён унёс першы ўклад у стыпендыяльны фонд універсітэта для студэнтаў, якія паспяхова вучацца.

Начальнік упраўлення адукацыі аблвыканкама А. С. Саўчык уручыў А. В. Бадакову Ганаровую грамату абласнога Савета народных дэпутатаў.

У слове ў адказ Аляксандр Васільевіч падзякаваў прысутных за кветкі, цёплыя словы, сказаныя ў яго адрас, і давер, які яму аказвалі ўсе гады. І хоць час расставання заўсёды непрыемны, А. В. Бадакоў, цяпер ужо былы рэктар, быў надзвычай спакойным і вясёлым. Ён выказаўся аптымістычна і па-мужчынску пранікнёна: «Я гляджу на сённяшні дзень як на звычайны рабочы дзень».

І гэта радуе, бо хацелася б, каб мы заўсёды заставаліся людзьмі, з павагай і чалавечнасцю адносіліся б адзін да аднаго, нягледзячы на пасады, званні і ступені. У наш нялёгкі час гэта, бадай, самае важнае.

На здымку: у час урачыстасці.

Фота У. Сарокіна.

Студэнцкая педпрактыка

Усяго пяць гадоў назад адкрыўся на філалагічным факультэце новы кірунак — польска-беларускае і польска-рускае аддзяленне. З´яўленне яго было выклікана самім жыццём.

Пяць гадоў... Не такі вялікі адрэзак часу, але за ім крыецца штодзённая напружаная праца ў студэнцкіх аўдыторыях, дзе чытаюцца лекцыі выкладчыкамі нашага універсітэта і навучальных установ Польшчы. Крапатлівая работа ў бібліятэках і доўгачаканая літаратурна-лінгвістычная практыка ў Кракаве, Гданьску, Любліне, дзякуючы якой студэнты пашыраюць свае веды па польскай мове і літаратуры, знаёмяцца з гісторыяй і культурай краіны, мову якой яны вывучаюць.

І нарэшце — вельмі адказны момант вучэбна-выхаваўчага працэсу — педагагічная практыка ў школах.

Педагагічная практыка — гэта не толькі адказны, але і вельмі хвалюючы момант у жыцці студэнтаў. Размеркавалі іх у сямі школах г. Гродна, у СШ в. Ласосна і, што вельмі прыемна, для нас, выкладчыкаў, 5 студэнтаў былі запрошаны для праходжання практыкі ў свае былыя школы Гродзенскай вобласці.

І вось я на ўроку ў 8«Б» класе школы № 10. Вядзе Андрэй Клімовіч, цікава гучыць расказ аб творчасці Марыі Канапніцкай. Вучні чытаюць вершы паэткі. Студэнт трымаецца ўпэўнена, добра валодае польскай мовай, стараецца актывізаваць клас, ставіць цікавыя пытанні. Складаецца ўражанне, што гэта не першы ўрок студэнта.

Надоўга запомняцца вучням эмацыянальныя, захапляючыя ўрокі Вольгі Курловіч. Старанная, дапытлівая і далікатная, яна і да вучняў ставіцца з разуменнем. Каб зацікавіць іх, выкарыстоўвае на занятках разнастайныя метады і прыёмы працы, шмат займальнага матэрыялу, нагляднасці.

Уважліва, з вялікім захапленнем слухаюць вучні Юру Гуменюка, а як жа, настаўнік ды яшчэ і паэт, піша вершы на беларускай і польскай мовах, арганізаваў сустрэчу з рэдактарам часопіса «Чароўнае падарожжа», з якім ён супрацоўнічае. Вучні задавалі пытанні, атрымалі ў падарунак першыя нумары гэтага часопіса. Таямніча гучыць легенда аб горадзе Гродна, якую расказвае вучням Жана Сільвон, вельмі старанная, добрасумленная студэнтка.

А як прыветліва сустракаюць у школе вёскі Ласосна Іну Жыдко, якая ўжо ў мінулым годзе вяла там заняткі, і вучні паспелі яе палюбіць.

Цікава праводзілі студэнты і выхаваўчыя мерапрыемствы: пабывалі з вучнямі ў тэатры, наведалі заапарк, а пасля правялі цікавыя гутаркі, падпарадкоўваючы іх галоўнай мэце: развіццю мовы вучняў, узбагачэнню польскай лексікі.

(Працяг на 4-й стар.).

НАВУКОВЫЯ ЧЫТАННІ Ў ГОНАР АКАДЭМІКА КАРСКАГА. УЖО ЧАЦВЁРТЫЯ...

Як ужо паведамлялася ў папярэднім нумары нашай газеты, ва універсітэце адбыліся IV Карскія чытанні. Яны былі арганізаваны кафедрай рускай мовы ў гонар нашага славутага земляка філолага-славіста Яўхіма Карскага, якраз напярэдадні дня яго нараджэння.

Першыя такія чытанні правялі нашы філолагі ў 1990 годзе. Тады ў іх удзельнічала ўсяго 20 навукоўцаў. Сёлета ж на ўдзел у чытаннях заяўкі даслалі звыш 100 чалавек, не толькі з многіх гарадоў Беларусі, але і вучоныя з Расіі, Украіны, Літвы.

На жаль, некаторыя з іх не змаглі прыехаць да нас па розных абставінах нашага жорсткага часу. Сумна, але адна з прычын — пусты кашалёк і саміх навукоўцаў, і вышэйшых навучальных устаноў. Што й казаць, калі дарога і гасцініца за дзве ночы з´ядаюць увесь месячны заробак выкладчыка. Становішча навукі ў краінах СНД настолькі жабрацкае, што вучоныя даўно ўжо спадзяюцца толькі на ўласную ініцыятыву і ў падтрымцы сувязяў, і ў абмене інфармацыяй, і нават у выданні сваіх (і не толькі сваіх) навуковых прац.

«Суверэнітэт — гэта максімум зносін», — выказаўся аднойчы на адной з нарад прафесар А. Я. Міхневіч. Таму і даражаць навукоўцы гэтымі зносінамі, сустрэчамі з калегамі, якіх раздзялілі дзяржаўныя межы і непамерныя цэны.

Таму так прыемна было ўбачыць поўную залу падчас пленарнага пасяджэння, і не апусцела яна да самага вечара (а ў аўдыторыі 225 было далёка не горача). Часу нават не хапала для дыскусіі, хоць яна раз-пораз успыхвала амаль што пасля кожнага дакладу.

Таму так узрадаваліся гродзенцы, зноў пабачыўшы доктара філалагічных навук, прафесара Маскоўскага дзяржаўнага універсітэта М. У. Усеваладаву, якая ў верасні прачытала гродзенскім студэнтам цудоўны спецкурс па функцыянальнай граматыцы,а цяпер, пасля такога ж спецкурса ў Мінскім лінгвістычным універсітэце замежных моў, ужо без усякіх камандзіровак узяла ды і прыехала за свае грошы з Мінска ў Гродна на чытанні. І не проста прыехала, а яшчэ й прывезла ладны пакунак з літаратурай, што выйшла ў МДУ ў апошнія гады.

Вось так! Маленькая, кволая, не такіх ужо маладых год жанчына едзе ў працяглую камандзіроўку ў розныя гарады іншай краіны, церпіць калатнечу ў цягніках і аўтобусах, сярод дзецюкоў з крутымі біцэпсамі і агромністымі валізамі, і вязе самы дарагі і бясплатны «тавар»— навуковую інфармацыю. Вязе, бо ведае, што інфармацыйны голад — такая ж бяда, як і звычайны. Дробязь, скажаце? Не, шаноўныя, гэта той высокі альтруізм (лепш па-руску — подвижничество), што ўласцівы сапраўднаму вучонаму. Такім быў і Яўхім Карскі, спадчыне якога прысвечаны былі чытанні.

Гродзенцам таксама ёсць чым сустракаць гасцей. У мінулым годзе на чытаннях прэзентавалася кніга А. П. Цыхуна «Акадэмік з вёскі Лаша». Сёлета, якраз у пару, выйшла з друку кніга Г. Н. Клюсава «Асновы і нормы сучаснай беларускай пунктуацыі». І хоць добра ўжо апусцелі кашалькі гасцей пасля астранамічных гасцінічных цэн (ды і кніга каштуе не так ужо і мала — дзве з паловай тысячы рублёў), але больш за 200 экземпляраў яе паехалі ў розныя бакі краіны і за яе межы. Цяпер, калі падлічваць рахункі пройдзенага за мінулы год, то выданне кнігі Г. Н. Клюсава — ці не самая лепшая з усіх спраў нашага універсітэта. І гэта разумелі нашы госці і выказвалі ўдзячнасць рэктару за выратаванне навуковай працы ад забыцця і шальмавання.

Можна было б і аўтарам «Гарадзенскіх запісаў» парупіцца раней, каб арганізаваць продаж добрага выдання. Магло б і яшчэ тое-сёе знайсціся з навуковых запасаў, напрыклад, выданняў мінулых гадоў.

Агульны напрамак чытанняў абвяшчаўся даволі шырокі: «Мовы і літаратуры ў нацыянальных культурах народаў». Па дасланых заяўках вызначыліся некалькі секцый: «Функцыянальная граматыка», «Структурны і камунікатыўны сінтаксіс», «Слова ў моўнай сістэме і маўленчай дзейнасці», «Мова — душа народа». Мелі сваю секцыю і літаратары.

На пленарным пасяджэнні разглядаліся пытанні, якія мелі дачыненне да навуковай спадчыны Я. Карскага. Прафесар С. М. Прохарава (Мінск), пацвярджаючы назіранні Я. Карскага аб значным пласце балтыйскай гідраніміі ў Верхнім Падняпроўі, на сінтаксічным матэрыяле паказала, што ў басейне р. Днепр фіксуецца цэнтр пераходных балта-славянскіх палёў канструкцый тыпу **благадарыць каму/каго, гаварыць каму/на каго** і інш.

У дакладзе М. І. Канюшкевіч закраналіся пытанні менталітэту і паказвалася іх адлюстраванне ў моўным этыкеце, апісаным Карскім у «Беларусах».

З цікавасцю быў заслуханы даклад прафесара А. Я. Міхневіча «Мовы. Людзі. Культуры», у якім ставіцца пытанне аб семіялагічнай (знакавай) карціне свету, якая (у дадатак да «моўнай карціны свету», звязанай з духоўнай самабытнасцю этнаса) мае «непасрэднае дачыненне да ўзроўню грамадскага развіцця нацыі, да забеспячэння паўнаты яе сацыяльнага існавання, што і складае сутнасць культуры». Раскрываецца сутнасць нацыянальнай семіялагічнай праграмы, яе мэта, узроўні семіялагічных патрэбнасцей чалавека і беларускай нацыі. Удакладняецца і паняцце «родная мова»: звяртаецца ўвага на тры функцыі роднай мовы — мысленне, выражэння думкі, самаідэнтыфікацыі.

Як узор для сучаснага вучонага ў вырашэнні спрэчных пытанняў па гісторыі мовы і беларусазнаўства ацанілі важнасць аргументацыі ў працах Карскага магілёўскія навукоўцы Л. І. Шапавалава і Т. Г. Бабкова.

Аб тыпалогіі разнавіднасцей лінгвістычнага краязнаўства, формах яго праяўлення ў працах вучоных і настаўнікаў Гродзеншчыны гаварыў М. А. Даніловіч. Уплыў этнакультуралагічнага фактара на фарміраванне і развіццё другасных намінацый і фразеалогіі паказвалі ў сваіх дакладах гамяльчане А. І. Халяўка і У. І. Коваль. Клопатам аб культуры беларускай мовы і, ў прыватнасці, мовы беларускай мастацкай літаратуры быў прасякнуты даклад Т. І. Тамашэвіча.

Значная частка дакладаў пленарнага пасяджэння была прысвечана функцыянальнай граматыцы. Тон задала М. У. Усеваладава (Масква), паказаўшы на прыкладзе тыпавых сітуацый мадэлі семантычнага структуравання моўнай прасторы. Яе падтрымаў праф. Д. Г. Багушэвіч, падкрэсліўшы прагматычны бок тыпавой сітуацыі і вылучыўшы паняцце функцыянальнага камуніканта ў выказванні.

Працягам гэтай тэмы быў даклад Ю. С. Далгова (Магілёў) аб сувязі функцыянальнай граматыкі і валентнаснага сінтаксісу; дакладчык падкрэсліў асаблівую ролю залежнага кампанента словазлучэння ў тым ці іншым выказванні.

А. В. Азароўскі паказаў, якія семантычныя варыянты выказванняў згоды/нязгоды існуюць у мове ў залежнасці ад мадальнай мэтаўстаноўкі.

У дыскусіі В. К. Шчэрбіным (Мінск) і іншымі было адзначана, што ў Гродзенскім універсітэце сфарміраваўся самастойны і моцны цэнтр функцыянальнай лінгвістыкі, адзіны ў Беларусі, ён з кожным годам набірае сілу і прыцягвае спецыялістаў гэтага напрамку.

Нават гэтага сціслага пераказу дастаткова, каб зразумець і ўявіць, што чытанні ў колькасных і якасных адносінах настолькі выраслі, што трэба вырашаць, у якім накірунку іх праводзіць надалей. З аднаго боку, энцыклапедычнасць спадчыны Карскага дазваляе шырокі дыяпазон тэм. Але такі размах у межах адной канферэнцыі на працягу аднаго-двух дзён не можа быць арганізаваны сіламі адной кафедры, нават і пры дапамозе іншых кафедраў. Цяжка і выдаваць такую рознабаковую і шматлікую інфармацыю ў адным зборніку. З другога боку, той напрамак — функцыянальная граматыка, які вызначыўся ў дзейнасці кафедры рускай мовы, можа быць адлюстраваны ў межах самастойнай канферэнцыі (семінара) і такім чынам можа сабраць і арганізаваць навукоўцаў у моцную навуковую школу. Але праводзіць такія сустрэчы пад эгідай чытанняў Карскага было б таксама не вельмі карэктна: спадчына Карскага дае магчымасці раскрыць больш шырокую праблематыку.

Можа, было б больш мэтазгодным праводзіць штогодныя чытанні сіламі двух-трох факультэтаў (двух філалагічных, гістарычнага), вызначыўшы пэўны тыдзень, напрыклад, першы тыдзень лістапада, вылучаны ЮНЕСКА як міжнародны тыдзень навукі. І тады ў гэты тыдзень на кожным факультэце (кафедры) правесці Карскія чытанні, а матэрыялы выдаваць невялікімі тэматычнымі зборнікамі па 10-15 артыкулаў. Быў бы забяспечаны і інфармацыйны пошук тэматычных матэрыялаў. Бачу зборнікі «Функцыянальная граматыка», «Гарадзенскія запісы», «Польска-беларускія сувязі» і інш. Быў бы забяспечаны больш якасны адбор (на конкурснай аснове) матэрыялаў чытанняў.

М. І. КАНЮШКЕВІЧ,
прафесар, доктар філалагічных навук.

* * *

Аб тым, як працавалі секцыі, расказваецца ў матэрыялах, якія падрыхтавалі ўдзельнікі чытанняў.

* * *

Секцыя «Мова — душа народа: даследаванне, выкладанне, захаванне спадчыны, новыя тэхналогіі вывучэння і навучання» аб´яднала шмат дакладчыкаў, сталых, вядомых і тых, хто яшчэ толькі пачынае свой шлях у навуку.

Прафесар І. Я. Лепешаў у сваім дакладзе прааналізаваў сінанімічныя і антанімічныя сувязі паміж выразамі ў беларускай фразеалогіі, даў характарыстыку стылявых разрадаў у фразеалогіі.

В. Л. Дзямідзенка (Мінск) спынілася на неабходнасці выкарыстання ЭВМ пры даследаванні словаўтваральных гнёзд.

М. А. Якалцэвіч дала класіфікацыю прыказак у залежнасці ад выкарыстоўвання іх у якасці ілюстрацый да адпаведных слоў у слоўніках.

Цікавым быў даклад А. Г. Лукашэц (Мінск). Яна засяродзіла ўвагу на праблемах сапастаўляльнага вывучэння сацыяльных дыялектаў — іх узнікнення, развіцця, функцыянавання.

Н. К. Памецька пазнаёміла прысутных з асаблівасцямі гаворкі сваёй роднай вёскі.

З. М. Тамашэвіч вызначыла групы прыназоўнікава-склонавых канструкцый.

С. А. Янушкевіч акрэсліў гістарычныя шляхі фарміравання тапанімічных назваў на Гродзеншчыне. Як лічыць дакладчык, большасць айконімаў утварылася шляхам пераносу назвы з водных аб´ектаў у XVI-XVIII ст. ст.

В. В. Маршэўская заўважыла, што большасць фразеалагізмаў утварылася шляхам паўторнай метафарызацыі свабоднага словазлучэння.

Прыемнай з´явай можна лічыць тое, што ў пасяджэнні секцыі прыняла ўдзел студэнтка 3 курса Брэсцкага пединстытута І. І. Труханові́ч, якая пазнаёміла прысутных з гаворкай вёскі Сітніца Лунінецкага раёна.

З. ТАМАШЭВІЧ,
дацэнт кафедры беларускай мовы.

* * *

Секцыя «Функцыянальная граматыка» заслухала на сваім пасяджэнні 7 дакладаў і паведамленняў. Усе яны так ці інакш былі прысвечаны апісанню розных функцыянальна-семантычных палёў.

Хацелася б адзначыць канструктыўна-крытычныя выступленні па зместу заслуханых дакладаў прафесараў М. У. Усеваладавай (Масква) і М. І. Канюшкевіч (Гродна), дацэнта А. В. Азароўскага (Магілёў). Усе ўдзельнікі секцыі адзначылі перспектыўнасць далейшых даследаванняў у галіне функцыянальнай граматыкі, асабліва калі яны будуць ажыццяўляцца з улікам дасягненняў сучаснай функцыянальнай лексікалогіі. Секцыя аднагалосна адобрыла калектыўна выпрацаваную назву будучых V-х чытанняў у гонар акадэміка Я. Карскага — «Мова, культура, этнаграфія (Шануючы і развіваючы спадчыну Я. Карскага)».

В. ШЧЭРБІН,
старшыня секцыі «Функцыянальная граматыка».

* * *

На секцыі «Літаратуразнаўства» было заслухана і абмеркавана 10 дакладаў. Разнастайныя па тэматыцы і прынцыпах даследавання, яны далі аб´ёмнае ўяўленне аб становішчы сучаснага літаратуразнаўства.

Вялікую цікавасць выклікаў даклад дацэнта кафедры рускай літаратуры БДУ Г. Л. Няфагінай. Шматгадовая праца аўтара па вывучэнню драматургіі знайшла сваё адлюстраванне ў тэорыі сучаснай драмы, прадстаўленай увазе аўдыторыі.

Узровень беларускага літаратуразнаўства быў прадстаўлены дакладам М. У. Мікуліча, у якім паказана месца М. Танка ў паэзіі і яго ўздзеянне на творчасць маладых паэтаў.

На вялікім фактычным матэрыяле, з тонкім разуменнем прыроды паэтычнага тэкста падрыхтаваны даклад Л. М. Гарданавай і І. Ахматава (Гродна) аб паэтычным лёсе Я. Івашкевіча.

Аб станаўленні жанра рамана ў рускай літаратуры 18 ст. расказала Т. Я. Аўтуховіч.

Цікавы аспект даследавання рамана Я. Брыля «Птушкі і гнёзды» абрала В. Б. Нікіфарава.

Парадаваў добры ўзровень працы маладых даследчыкаў Л. М. Шумскай (Мінск), А. Э. Астравух, Д. М. Лебядзевіча (Гродна).

Т. СІМАНАВА,
старшыня секцыі «Літаратуразнаўства».

* * *

На пасяджэнні секцыі «Структурны і камунікатыўны сінтаксіс» з дакладамі і заўвагамі выступілі 12 чалавек. Асноўная частка выступленняў была прысвеча[на] прагматычнай галіне сінтаксіса.

Г. У. Ярмоленка (Гродна) паведа[міла] прысутным аб увядзенні ў лінгвістычн[ае] ўжыванне ўніверсальнай катэгорыі частаты слова. Цікавымі былі паведамленні Г. А. Рабчынскай (Мінск), Н. Ю. Паўлоўскага (Мінск), Н. С. Грабеншчыковай (Гродна).

Мінскі даследчык дацэнт Л. М. Чумак азнаёміла калег з вынікамі сваіх назіранняў над газетнымі загалоўкамі перыяда перабудовы, а дацэнт П. У. Кобзеў (Магілёў) разглядзеў рады лексем у тэкстах пятроўскай эпохі.

Праблемы перакладу рускіх дзеепрыметнікаў на сучасную беларускую мову былі прааналізаваны ў дакладзе Т. М. Валынца (Мінск).

Маладыя вучоныя з Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага універсітэта В. С. Сідарава, І. В. Сарокіна, Л. А. Снегірова абвясцілі аб сваіх пошуках у галіне камунікатыўнага сінтаксіса англійскай, а Н. Д. Салдаценка (Мінск) — у галіне беларускай мовы.

Н. ГРАБЕНШЧЫКОВА,
дацэнт кафедры рускай мовы.

* * *

На секцыі «Слова ў моўнай сістэме і маўленчай дзейнасці» многія выступленні былі звязаны з даследаваннем розных моўных асаблівасцей у супастаўляльным аспекце (рускай і беларускай моў, беларускай, англійскай і іспанскай моў, англійскай і рускай і г. д.). Кандыдат філалагічных навук С. А. Горская (Гродна) на матэрыяле псіхалінгвістычнага эксперыменту паказала, што мова білінгваў знаходзіцца ў прамой залежнасці ад ступені валодання імі другой мовай.

Дацэнт Л. М. Лешчава (Мінск) зазначыла, што для паспяховага вывучэння праблемы многазначнасці неабходна прыцягваць дадзеныя такіх навук, як тэорыя штучнага інтэлекту, псіхалогія і іншых.

Цікавасць даследаванняў старшага выкладчыка Г. Д. Кацельнікавай і студ. А. Казімірчык (Гродна) у тым, што тут упершыню былі прааналізаваны не толькі вытворныя словаўтваральнага, але і сінтаксічнага і аналітычнага спосабаў утварэння намінатыўных адзінак, устаноўлена іх камунікатыўнае вар´іраванне.

Цікавымі былі выступленні В. К. Царлюкевіча (Гродна), А. В. Рудэнкі (Мінск), З. П. Данільчык (Гродна), С. А. Емяльянавай (Гродна), студэнтаў Т. В. Жук (Гродна), А. А. Анісімавай (Гродна).

З. ДАНІЛЬЧЫК,
дацэнт кафедры беларускай мовы.

Не старэюць душой ветэраны

Адбыўся справаздачна-выбарны сход ветэранаў вайны, Узброеных Сіл і працы. На ўліку ў нашай арганізацыі 115 ветэранаў. Усе яны — паважаныя людзі, жадаючыя ўнесці свой уклад у агульную справу.

У гэты справаздачны перыяд быў зацверджаны новы Статут арганізацыі ветэранаў, а таксама прыняты Закон Рэспублікі Беларусь аб ветэранах. Такім чынам, ветэранская арганізацыя канчаткова ўзаконена ў нашай рэспубліцы.

Савет ветэранаў вайны і працы прымаў актыўны ўдзел у праводзімых мерапрыемствах ва універсітэце і ў горадзе. Даводзілася разглядаць пытанні рознага характару ў святле патрабаванняў новага Статута арганізацыі ветэранаў Рэспублікі Беларусь, у тым ліку аб патрыятычным выхаванні моладзі, аб задачах ветэранскай арганізацыі ў новых умовах.

Ветэранская арганізацыя мае ўсе правы, прадугледжаныя законам аб грамадскіх арганізацыях, працуе на аснове творчай ініцыятывы і самадзейнасці, у цесным узаемадзеянні з дзяржаўнымі органамі, прафсаюзнымі, маладзёжнымі і іншымі арганізацыямі, воінамі арміі, таварыствам «Веды».

Наша ветэранская арганізацыя ўдзельнічае ў працэсе далучэння людзей з вялікім жыццёвым вопытам да палітычнага, эканамічнага і культурнага жыцця краіны, і, перш за ўсё, да выхавання падрастаючага пакалення. Праўда, знаходзяцца і такія сілы, якія хочуць забыць слова «патрыёт», баяцца яго вымавіць. Але незразумела, чаму кепска, калі ў людзей выхоўваюцца лепшыя якасці любові да Радзімы, павагі да чалавека.

Ваенна-патрыятычная работа ў ВНУ — гэта, вобразна кажучы, работа з далёкім прыцэлам. Бо ўчарашнія студэнты, пакідаючы аўдыторыі і пачынаючы працоўную дзейнасць, самыя павінны стаць выхавацелямі, годнай зменай старэйшых пакаленняў, арганізатарамі падрыхтоўкі моладзі да выканання святога абавязку — абароны Радзімы. Выступаючыя на сходзе ўказвалі і на недахопы ў рабоце Савета ветэранаў, унеслі прапановы, што новаму Савету ветэранаў патрэбна дапамагчы кожнаму пенсіянеру, лепш ведаць іх патрэбы і запатрабаванні, уважліва адносіцца да разгляду вусных і пісьмовых заяў, скаргаў і прапаноў ветэранаў, дамагчыся, каб ні адно звяртанне ў Савет ветэранаў не засталося без увагі.

На сходзе было адзначана, што ў гэтым годзе нам патрэбна адзначыць два вельмі важныя юбілеі — 50 гадоў вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і 50-годдзе універсітэта. Да гэтых падзей мы павінны добра падрыхтавацца, прыняць актыўны ўдзел у іх правядзенні.

Выбраны новы Савет ветэранаў вайны і працы, які будзе працаваць у цеснай сувязі з рэктаратам, прафкамамі і іншымі арганізацыямі універсітэта.

П. ВАСІЛЬЕЎ,
старшыня Савета ветэранаў вайны і працы.

Сесія, сесія...

Студзень для студэнтаў — месяц бяссонных начэй, хваляванняў, радасці і... засмучэння. Бо сесія — непрадказальная пара. Рыхтуешся, здаецца, усё ведаеш, а на «выдатна» не заўсёды дацягваеш.

Але тым не менш студэнт заўсёды застаецца студэнтам, ён з любога становішча знаходзіць выйсце. Сёлетняя сесія, якая для многіх ужо скончылася, паказала, што большасць студэнтаў і стацыянара, і завочнікі атрымалі трывалыя веды і прыемныя адзнакі.

Наш фотакарэспандэнт Уладзімір Сарокін зрабіў гэтыя здымкі на III курсе **інжынернага** факультэта.

На здымках: экзамен прымае М. В. Карнавухаў; у час падрыхтоўкі да экзамена.

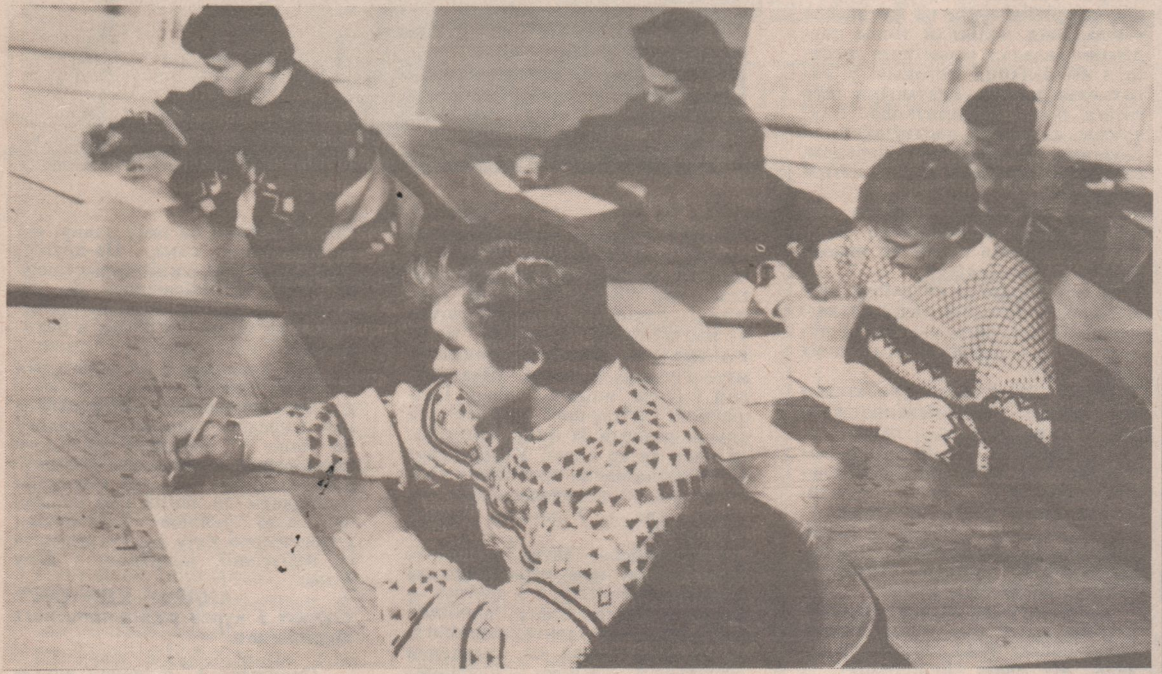

Міжнародныя кантакты

Міжнародныя эканамічныя сувязі ў нашым універсітэце разглядаюцца як адзін з важнейшых напрамкаў удасканалення падрыхтоўкі кадраў, аптымізацыі навуковых даследаванняў, абмена вопытам у навучанні і выхаванні студэнтаў. Пытанні ўдасканалення міжнародных сувязей разглядаліся на пасяджэнні Вучонай рады універсітэта, рэктарата.

Прапануем вашай увазе гутарку з Л. І. Баброўнік, якая зараз выконвае абавязкі начальніка аддзела міжнародных сувязяў, маркетынгу і права, аб дасягненнях і планах на будучае ў галіне развіцця міжнародных кантактаў.

— Міжнародныя эканамічныя сувязі адыгрываюць важную ролю ў жыцці універсітэта: я ведаю, што наладжаны кантакты Рэспублікі Беларусь з Рэспублікай Польшча, іншымі краінамі. Што робіцца ва універсітэце ў гэтым напрамку?

— У мінулым годзе Гродзенскім універсітэтам імя Я. Купалы быў падпісаны шэраг доўгатэрміновых дагавораў аб навуковым супрацоўніцтве з замежнымі партнёрамі. 11 факультэтаў і 18 кафедраў з'яўляюцца непасрэднымі выканаўцамі рабочай праграмы навукова-дыдактычнага супрацоўніцтва паміж ГрДУ і філіялам Варшаўскага універсітэта ў Беластоку. Праводзяцца сумесныя даследаванні з Вышэйшай педагагічнай школай г. Кракава, Люблінскім, Гданьскім, Познаньскім, Варшаўскім універсітэтамі, Беластоцкай школай бізнесу.

Праграмай дагавору аб дружбе і супрацоўніцтве паміж РП і РБ прадугледжваецца прапаганда беларускай культуры ў РП, удасканаленне выкладання беларускай мовы ў Польшчы і польскай мовы ў Беларусі, абмен вопытам у галіне адукацыі і асветы, аказанне дапамогі ў стварэнні Беларускага дзяржаўнага навукова-дыдактычнага паланісцкага цэнтра на базе кафедры польскай філалогіі і г. д.

— Лілія Іванаўна, раскажыце, калі ласка, як ажыццяўляецца супрацоўніцтва паміж студэнтамі і выкладчыкамі нашага універсітэта і замежнымі калегамі?

— На філалагічным, факультэце беларускай філалогіі і культуры, гістарычным, матэматычным, фізічнай культуры, педагогікі і методыкі пачатковага навучання, факультэце правазнаўства (аддзяленне міжнародных эканамічных адносін) навучаецца 21 польскі студэнт.

Для чытання курсаў і спецкурсаў для гродзенскіх студэнтаў былі запрошаны прафесары Х. Бурштыньска, А. Беднарчук, дацэнт А. Спульнік (Вышэйшая педагагічная школа г. Кракаў), прафесар М. Кандрацюк (філіял Варшаўскага універсітэта ў Беластоку). Прафесар, доктар філалагічных навук П. У. Сцяцко выязджаў у РП для чытання спецкурсаў студэнтам усходнеславянскай філалогіі філіяла Варшаўскага універсітэта ў Беластоку.

90 студэнтаў-філолагаў праходзілі літаратурна-лінгвістычную і педагагічную практыку ў Вышэйшай педагагічнай школе г. Кракава, Гданьскім, Люблінскім універсітэтах, 8 студэнтаў гістарычнага факультэта прайшлі ў Беластоку навукова-даследчую практыку, а студэнты з Польшчы практыкаваліся ў нас.

— Ці падтрымліваюцца універсітэтам адносіны з ВНУ іншых краін свету?

— У рамках міжнароднай праграмы «Тэмпус» Камісіяй Еўрапейскай садружнасці ўстаноўлены партнёрскія адносіны з групай школ ЕСІДЕК (міжнародная камерцыйная школа ў г. Метцэ, Францыя), устаноўлены сувязі з удзельнікам праграмы «Тэмпус» прафесарам Эф. Маркюэс з Партугаліі, у галіне навукі і адукацыі з каледжам Роберта Морыса (ЗША). Амерыканская асацыяцыя юрыстаў сумесна з Цэнтральнай Усходняй Еўрапейскай арганізацыяй аб'яднала факультэты правазнаўства розных ВНУ, у тым ліку і факультэт правазнаўства ГрДУ. Запланавана стажыроўка дэканаў правазнаўчых факультэтаў у ЗША у 1994 годзе.

Працягваюць актыўна супрацоўнічаць з ВНУ замежных краін выкладчыкі, студэнты, аспіранты інжынернага факультэта. У выніку сумесных даследаванняў з замежнымі спецыялістамі мадэрнізаваны план спецыяльнасці «Аптычныя прыборы і сістэмы», праводзіцца распрацоўка планаў новых спецыяльнасцей. Дацэнт А. М. Арцюховіч, які стажыруецца ў Вірджынскім універсітэце (ЗША) правёў два лабараторныя практыкумы са студэнтамі-амерыканцамі, надрукаваў адзін артыкул і падрыхтаваў да друку яшчэ 3, у 1994 г. прадугледжваецца абарона дысертацыі на саісканне ступені доктара філасофіі.

На базе кафедры прыкладной оптыкі адбыўся II Міжнародны сімпозіум «Фізічныя прынцыпы і метады аптычнай апрацоўкі інфармацыі».

Некалькі выкладчыкаў знаходзіліся на навуковай стажыроўцы за мяжой: ст. выкладчык кафедры польскай мовы і культуры Т. Бялоцкая — у Кракаве, асістэнт кафедры біялогіі А. Вінчэўскі — у Бельгіі, асістэнт кафедры інжынерна-тэхналагічнай падрыхтоўкі Э. Сцефановіч — у Беластоку, прафесар С. Струміла — у Беластоку.

Плённае супрацоўніцтва ў галіне эканамічнага навучання ўстаноўлена з Міжнародным камітэтам па малому бізнесу (ЗША), Цэнтрам развіцця прадпрымальніцтва (ЗША). Вучоныя з ЗША на працягу 1993 г. чыталі курс лекцый па маркетынгу, менеджменту і прадпрымальніцтву на факультэце правазнаўства, праводзілі дзелавыя гульні і практыкумы. Аказана метадычная дапамога вучэбнымі дапаможнікамі і камп'ютарнымі праграмамі.

Сумесна з фірмамі з Польшчы універсітэт здзяйсняе падрыхтоўку сакратароў-рэферэнтаў і манекеншчыц, працягвае дзелавыя зносіны з Беластоцкім спартыўным клубам «Падлессе» на базе універсітэта. Праводзяцца міжнародныя спаборніцтвы па вольнай барацьбе, тэнісу, баскетболу.

— Такім чынам, мы падвялі некаторыя вынікі. А якія планы універсітэта і вашага аддзела на гэты год?

Плануецца выданне ў Беларусі часопіса «Сучасная замежная школа», а таксама дайджэста найбольш цікавых артыкулаў па ўдасканальванню за мяжой вучэбна-выхаваўчага працэса і аптымізацыі навуковых даследаванняў. Мы падключаемся да падрыхтоўкі матэрыялаў. Неабходна тэрмінова ўвесці ў штатны расклад пасады перакладчыкаў. Патрэбен больш патрабавальны падыход пры тэсціраванні грамадзян Рэспублікі Польшчы, выпускнікоў беларускіх школ і ліцэяў, накіраваных на вучобу ва універсітэт.

Мэтазгодна каардынацыя на рэспубліканскім узроўні выпуску вучэбна-метадычнай літаратуры, неабходнай для падрыхтоўкі замежных студэнтаў.

Праводзіцца работа па стварэнню беларуска-амерыканскага Вышэйшага бізнес-каледжа, заснавальнікамі якога выступяць разам з універсітэтам некаторыя вышэйшыя навучальныя ўстановы ЗША.

Інтэрв'ю правяла НАТАЛЛЯ БЕДЗЬ.

● Давайце разбярэмся

АБВІНАВАЧВАЮЧЫ— АДХІЛЯЕМ?

Чым выразней прарысоўваецца карціна барацьбы прыхільнікаў і праціўнікаў сацыялістычнага выбару ў былым СССР, тым яскрава выяўляецца, што ў ліку галоўных мішэняў у тых, хто «супраць»,— У. І. Ленін. Нямала былых алілуйшчыкаў ужо праявілі сябе на ніве хлуслівага ганьбавання вялікага — як прызнана ў свеце — рэвалюцыянера і ўсяго таго, што з ім звязана. Не толькі справу Ільіча (не гаворачы аб ідэях і тэорыі), але і цела збіраюцца «перазахаваць» на неіснуючым «завяшчанні» «вялікага памёршага». Зразумела і тое, што некаторыя людзі на першых парах даверыліся той інфармацыі, якая была выліта на Ільіча ў «незалежным» друку. Але, думаецца, сітуацыя, якая склалася вакол яго прозвішча, у многім абумоўлена аб'ектыўнымі прычынамі.

Жыццёвы шлях некалькіх пакаленняў савецкіх людзей быў натхнёны вобразам правадыра пралетарыяту. Мы сталелі разам з ім, праходзячы праз «ленінскія ўрокі», «ленінскія пакоі», «ленінскія аўдыторыі», «ленінскія суботнікі».

Улады не шкадавалі сіл і сродкаў на ўзвядзенне помнікаў і мемарыялаў. Каменная ці бронзавая фігура Ільіча стала неадменным атрыбутам гарадскога ці сельскага пейзажу ва ўсіх кутках былога СССР.

Любая ўлада, якая ўсталёўвалася ў краіне, тут жа ўголас абвяшчала аб сваёй вернасці ленінскім запаветам. Кожны чарговы выгін ці перагіб «генеральнай лініі» у момант падмацоўваўся і апраўдваўся — чаго толькі не знойдзеш пры жаданні ў шматтомным Поўным зборы сачыненняў — адпаведнай ленінскай цытатай.

Перабіранне меры ў прапагандысцкіх намаганнях прывяло да вынікаў, адваротных жадаемым, пачало выклікаць пачуццё перанасычанасці і нават адварочвання. Як і заўсёды ў такіх выпадках, пачаў спрацоўваць аб'ектыўны закон масавай псіхалогіі: тое, што ўзносіцца да нябёс афіцыйным вучэннем, зніжаецца да грэшнай зямлі і здзекліва парадыруецца народным усведамленнем. Таму невыпадкова з'яўленне ў процівагу дзяржаўнаму славаслоўю шматлікіх анекдотаў, кашчунскіх і святатацкіх з пункту гледжання ўлад у недалёкім мінулым.

Бясспрэчна, дыскрэдытацыя сацыялізма ў вачах многіх людзей з'явілася вынікам рэальнай, у тым ліку і злачыннай, практыкі яго здзяйснення. Ленін да гэтага прамога дачынення не меў. Але, як сімвал сацыялізма, ён пацярпеў больш за ўсё.

Мне ўяўляюцца мітуслівымі, вельмі ілюзорнымі спробы перакрэсліць самую сацыялістычную ідэю. Не будзем спасылацца на Леніна, але нагадаем выказванне яго выдатнага апанента вядомага рускага філосафа М. А. Бярдзяева. «... Рух да сацыялізму — сацыялізму, які разумеецца ў шырокім, не дактрынёрскім сэнсе,— ёсць сусветная з'ява».

Ні для каго не сакрэт, што на прасторах СНД ідзе зараз барацьба за ўладу. Тыя, каму з Леніным не па дарозе, добра разумеюць, што спадзявацца на яго нейтралітэт не прыходзіцца. Затое яны спадзяюцца, што безадказнага Леніна можна змяць, зганьбаваць, нейтралізаваць.

Канешне, многім яшчэ трэба ўважліва ўглядзецца ў твары тых, хто імкнецца вымараць імя Леніна з гісторыі краіны і чалавецтва, хто хоча вырасці за кошт прыніжэння Леніна. Параўнаць іх з вобразам Ільіча. Зрабіць свой выбар.

Не маючы нічога агульнага з іканапісным вобразам, Ленін быў плоццю ад плоці народа, жыў клопатамі, спадзяваннямі людзей. Аднойчы стаўшы на шлях рэвалюцыйнага служэння народу, ён ніколі, ні пры якіх абставінах з гэтага шляху не звярнуў. Разам з тым, гэта служэнне не было патаканнем масам, іх недахопам і слабасцям, якія дасталіся ім у спадчыну ад былога ладу.

Шырока вядома ленінская бескампрамісная прынцыповасць і патрабавальнасць як да авангарда рабочага класа, так і да працоўных мас. Тут пачатак ленінскай нецярпімасці да бюракратызму, нацыянальнаму нігілізму, падмене дэмакратыі гульнёй у яе.

Дзейнічаючы ў складаных гістарычных умовах, ва ўмовах бязлітаснай класавай барацьбы, грамадзянскай вайны, У. І. Ленін асабліва паслядоўна выступаў супраць тых, хто ўстаў на шлях барацьбы супраць Савецкай улады, спрабаваў ліслівасцю, прыгожай фразай закалыхаць пралетарыят, адвесці яго ад вырашэння важнейшых задач, раззброіць яго ідэйна, растаптаць, знішчыць фізічна. Такой была логіка барацьбы, з аднаго боку, класа, які стагоддзямі панаваў над мільёнамі бяспраўных рабоў, з другога — пралетарыята і сялянства, зразумеўшых сваю чалавечую годнасць і паўстаўшых супраць спрадвечных прыгняталынікаў. Між тым, спекулюючы на дакументах часоў грамадзянскай вайны, наваяўленыя «заступнікі» народа хочуць абвінаваціць Леніна ў прыналежнасці да стварэння рэпрэсіўнай сістэмы, развязванню насілля. Але калі паглядзець праўдзе ў вочы, то нельга не ўбачыць, што пускаемыя ў ход інсінуацыі не больш чым спроба ўсё скінуць з хворай галавы на здаровую. Вядома, што пануючыя колы ў Расіі стагоддзямі культывавалі насілле над народам. Ва ўмовах прыгонніцтва працвіталі цялесныя пакаранні, нормай яны былі і ў царскай арміі. Ці не «воле-выяўленнем» працоўных патрэбна лічыць «крывавую нядзелю» 1905 года, ліпеньскі расстрэл у Петраградзе ў 1917 годзе, іншыя сведкі насілля?

Што б сёння ні казалі аб «аксамітавых» і «пяшчотных» рэвалюцыях, як бы захоплена ні крычалі аб жнівеньскіх, а тым больш кастрычніцкіх барыкадах у Маскве, рэвалюцыі і перавароты былі і застануцца жорсткімі і бязлітаснымі. Змена гаспадарчага ўкладу, прыход да ўлады новага класа — заўсёды былі нацыянальнай, калі не сусветна-гістарычнай трагедыяй. Яна тым больш страшэнная, калі прыходзіць да ўлады клас, клан ці слой людзей, сэнс улады якіх у аграбленні большасці народа. Бязлітаснасць тут двухбаковая. Прыходзячыя да ўлады будуць ісці да канца, абараняючы сваё права на аграбленне. Жабрацкая большасць будзе змагацца да канца за свой кавалак хлеба, сацыяльную абароненасць і элементарныя правы.

(Працяг на 4-й стар.).

Абвінавачваючы — адхіляем?

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.).

Прыгадваюцца словы вядомага філосафа А. Зіноўева, які жыве цяпер у ФРГ: «Зараз у Расіі ў пашане тыя, хто аплёўвае ўсё савецкае, уключаючы ўвесь савецкі (камуністычны) сацыяльны лад і савецкую гісторыю. Цяпер гэта не толькі не караецца, але нават заахвочваецца і стымулюецца зверху. Я да такога роду людзей адношуся з пагардай».

Адкажам адразу: Ленін ніякага «завяшчання» аб сваім жаданні быць пахаваным на Волкавым кладбішчы не рабіў. Трагікамедыя, але ніхто, у тым ліку доктар права А. Сабчак, не паказаў, не зачытаў, не апублікаваў такое «завяшчанне». Фальшыўку аб «завяшчанні» склаў публіцыст Ю. Каракін у 1989 годзе. Прапанаваўшы тады захаваць Леніна побач з маці, ён чамусьці не заўважыў, што Ленін пахаваны побач з жонкай і сястрой. Ці маральна іх разлучаць?

Загадчык секцыі дакументаў Леніна Цэнтральнага дзяржаўнага архіва У. Сцяпанаў «назваў сцвярджэнне Каракіна аб «завяшчанні» фантазіяй, пляменніца Леніна В. Ульянава — «вуткай». І тым не менш...

У любой цывілізаванай дзяржаве месца апошняга пакою памёршага выбіраюць не публіцысты і не дэпутаты парламента, а сваякі ці з іх згоды. У сярэдзіне 20-х гадоў савецкія кіраўнікі задумалі перанесці астанкі Карла Маркса ў Маскву (з Англіі). Прадстаўнікі выехалі ў Лондан для перагавораў. Але супраць перазахавання выказаліся патомкі і юрыдычныя нашчадкі Маркса. Іх слова было рашаючым. Так прынята ў прававой дзяржаве.

Канешне, тыя, хто дамагаецца перазахавання, у тым ліку і сам Ельцын Б. М. (якому належыць такая фраза: «Нельга скінуць з ліку тое, што ён (Ленін У. І.— У. Я.) — гэта буйная фігура. Геній. З ім патрэбна разабрацца, але я супраць таго, каб выносіць яго з Маўзалея». (гл. «Дом кіно», № 3, 1990) усё выдатна разумеюць і ведаюць. Прыкрываючыся ілжывымі клопатамі аб Леніне, яны хочуць перакрэсліць значэнне Леніна у Кастрычніцкай рэвалюцыі.

Не віна Леніна, што яго ідэі былі падвергнуты глыбокаму скажэнню. Гістарычна абсурдна і пачалавечы непрыстойна пытацца з Леніна за Калыму і нашы сённяшнія недахопы (пры забітай, колькі мажліва, «Матроскай цішыні» і турмамі з палітычнымі вязнямі), заганы, таксама, як антыгістарычна і амаральна шукаць крыніцы і апраўданне ўласнага амаралізму ў дзеяннях прадкаў часоў рэвалюцыі і грамадзянскай вайны. Амерыканцы не абвінавачваюць у сваіх праблемах Вашынгтона, а французы Робесп´ера. Нам ёсць каго хаваць і перазахоўваць у залежнасці ад рэлігійных і нацыянальных звычаяў нашага народу, бо ў Ленінградскай і Ноўгарадскай абласцях 50 гадоў (як, дарэчы, і ў іншых месцах СНД) ляжаць тысячы незахаваных салдатаў-абаронцаў горада-героя Ленінграда. Але цяпер уладам не да гэтага...

Як бачыце, тое, што робіцца сёння вакол Леніна, вакол Кастрычніцкай рэвалюцыі, вакол Маўзалея, увогуле можна растлумачыць. Мы таксама павінны пераварэць сваёй гісторыяй. Не трэба толькі спяшацца, каб не стаць пасмешышчам для нашчадкаў, каб не сказалі аб нас тое, што казалі аб Бурбонах: «Яны нічога не зразумелі і нічаму не навучыліся».

Адстойваючы Леніна, гістарычнасць яго поглядаў, нельга ўпадаць у іншую крайнасць, калі пачынаюцца спробы паказаць Леніна непагрэшным, а яго навуковую спадчыну як нешта недатыкальнае для ўдумлівага асэнсавання. У гэтай паслузе няма неабходнасці. Ён быў сумняваючымся і шукаючым, дапытлівым і памыляючымся. Для яго былі характэрны рамантычная захопленасць і расчараванні. Але без прэтэнзіі на непагрэшнасць, амбіцыі ці беспамылковасць сваіх планаў, надзей.

Жыццё, практыка нашага стварэння будуць і далей высвечваць нам дыялектычныя супярэчнасці, недаацэнкі, дагматычныя ўяўленні аб Леніне. Але не яны будуць вызначаць шматбаковую асобу Уладзіміра Ільіча як палітыка, мысліцеля, рэвалюцыянера. Апошняе слова будзе не за фальсіфікатарамі яго спадчыны, а за працоўнымі, для якіх ён быў заўсёды блізкі і дарагі, як праўда. Бо знішчаюць помнікі тыя, каму не падабаецца асноўнае, што ў Леніне было — яго рэвалюцыйнасць. Правы тыя, хто лічыць, што, пакуль існуюць абяздоленыя, прыгнечаныя, да той пары будуць ставіць помнікі Леніну. Гэта дыялектыка гісторыі.

І нікуды мы ад яе не дзенемся.

У. ЯГОРЫЧАЎ,
кандыдат гістарычных навук.

Навіны спорту

У Мінску адбыліся маладзёжныя гульні Рэспублікі Беларусь па дзюдо. Паспяхова выступілі на іх студэнты факультэта фізічнага выхавання Юрый Лысенка (1 курс), які ўзняўся на вышэйшую ступень п´едэсталу і Яраслаў Бандарэнка (2 курс), які заняў 3 месца.

* * *

13 студзеня ў зале факультэта фізвыхавання праводзілася першынства факультэта па спартыўнай гімнастыцы.

У шматбор'і сярод юнакоў месцы былі размеркаваны наступным чынам. 1 месца — Сяргей Іванчук, 2 месца — Аляксандр Краўчук, 3 месца — Сяргей Краўчук.

Сярод дзяўчат вызначылася выдатным выступленнем Наталля Башко, 2 месца ў Анжэлы Сяліцкай, 3— у Алены Сазонавай.

Студэнцкая педпрактыка

(Працяг. Пачатак на 1-й стар.).

Педагагічная практыка адбывалася напярэдадні свята Каляд, і амаль у кожнай школе студэнты падрыхтавалі інсцэніроўкі, правілі гутаркі, дзе расказалі аб традыцыях гэтага свята, рыхтавалі з вучнямі газеты-раскладанкі, паштоўкі з віншаваннямі.

Цікавы ранішнік адбыўся ў школе-гімназіі, на які былі запрошаны бацькі, а арганізавалі яго дзве Наташы — Чыкіндзіна і Мантур.

Сустрэліся студэнты пад час практыкі і з пэўнымі цяжкасцямі. Некаторыя трапілі ў пачатковыя класы, дзе яшчэ вывучаюцца літары. Улічваючы гэтую праблему, на трэцім курсе па методыцы выкладання польскай мовы студэнтам даваліся некаторыя звесткі з выкладання методыкі ў пачатковых класах. Безумоўна, што гэтага было недастаткова. Дзякуючы дапамозе настаўнікаў, іх слушным метадычным парадам, студэнты справіліся з гэтым заданнем.

Прыемна было пачуць ад настаўнікаў, адміністрацыі школ цёплыя, добрыя словы аб нашых будучых выпускніках.

А як сардэчна студэнты развіталіся з вучнямі: падрыхтавалі невялікія падарункі — кніжкі, пааб'яцалі не забываць сваіх першых выхаванцаў.

І вось здадзены справаздачы з практыкі, падсумаванне ўсёй працы — выніковая канферэнцыя. Адкрыла яе прывітальным словам загадчыца кафедры польскай філалогіі доктар філалагічных навук С. П. Мусіенка.

З добрымі словамі ў адрас студэнтаў-практыкантаў звярталася дацэнт кафедры псіхалогіі ІУН С. В. Белахвостава.

А затым разгарэлася дыскусія. Кожны хацеў выказацца, падзяліцца сваімі ўражаннямі, расказаць аб сваіх праблемах. Іх непакоіць і тое, што няма ў школах яшчэ стабільных праграм па польскай мове і літаратуры, і ўсё яшчэ не хапае падручнікаў, не зусім удала яны складзены. Турбуе і тое, што няма добра абсталяваных кабінетаў.

Студэнтам хочацца, каб у кабінеце была карта Польшчы, партрэты пісьменнікаў, падручнікі і метадычныя дапаможнікі, і хочацца быць добрымі настаўнікамі. Што ж, у добры час!

Д. ВЯНСКОВІЧ,
старшы выкладчык, кіраўнік педагагічнай практыкі польска-беларускага і польска-рускага аддзяленняў.

* * *

Вось ужо каторы раз студэнты 5 курса філфака правяралі сябе ў якасці настаўнікаў мовы і літаратуры ў школах горада. Для польскага аддзялення, можна сказаць, усё было ўпершыню, бо большасць з нас у першы раз паказвалі свае здольнасці ў навучанні дзяцей польскай мове і літаратуры. Менавіта таму гэтая практыка стала для нас сапраўднай падзеяй.

Мне і яшчэ некалькім студэнтам (Сінкелю Івану, Гой Ірыне, Кошчыц Тамары) выпала працаваць у школе вёскі Ласосна. Польская мова і літаратура там ужо некалькі год выкладаецца як прадмет амаль ва ўсіх паралелях, а вучні старэйшых класаў пашыраюць свае веды ў авалодванні мовай на занятках факультатыву.

У школе ёсць уласны кабінет польскай мовы і літаратуры, вучні забяспечаны неабходнымі падручнікамі, маецца нават уласная бібліятэка польскіх кніг.

Шчыра прызнаюся, што асабіста ў мяне, як, напэўна, і ў іншых, кожная чарговая сустрэча са сваёй школай выклікае хваляванне. І пераадолець гэтае адчуванне, знайсці ўпэўненасць у сабе звычайна дапамагаюць прадстаўнікі школьнага педагагічнага калектыву, членамі якога, дарэчы, мы таксама становімся на кароткі час. Так адбылося і на гэты раз, таму што самыя прыемныя ўражанні пакінула супрацоўніцтва з настаўнікамі польскай мовы і літаратуры, нашымі метадыстамі — Гецман Вольгай Мікалаеўнай і Дзем´яновіч Галінай Іосіфаўнай. З першай хвіліны мы адчулі давер з іх боку, адносіны да сябе як да калег. У нас нават была магчымасць праводзіць урокі не толькі ў адным выбраным класе, але і ў класах іншых паралеляў.

Прызнаюся, што, з аднаго боку, часам нам перашкаджала адсутнасць вопыту, а з другога — менавіта малады задор, знаходлівасць нашых студэнтаў дапамагалі знайсці выхад са складанай сітуацыі. А ў выніку — удзячныя вочы дзяцей, насцярожаныя пытанні аб тым, ці прыйдуць маладыя настаўнікі яшчэ, ці не забудуць аб іх школе.

Усё гэта, можна сказаць, у адносінах да студэнтак, разам з якімі працавала. Гэта Кошчыц Тамара і Гой Ірына. Можа, не ўсё ў іх дасканала і адразу атрымлівалася, аднак адказнасць, старанная падрыхтоўка да ўрокаў, а самае галоўнае — уменне хутка знайсці падыход да дзяцей, усталяваць з імі цёплыя адносіны дапамаглі ім дабіцца поспеху.

Без перабольшвання можна сказаць аб тым, што такога тыпу практыкі маюць толькі станоўчыя і карысныя бакі. Яны дазваляюць нам больш пашыраць свае ўяўленні аб педагагічнай прафесіі, яшчэ раз задумацца над тым, ці шлях настаўніка — гэта сапраўды тое, што нам адпавядае. І мець чарговую магчымасць па-новаму адкрыць для сябе свет дзіцяці.

ІНА ЖЫДКО,
студэнтка 5 курса польска-беларускага аддзялення.

* * *

У гэтым акадэмічным годзе студэнты-паланісты 5 курса праходзілі педагагічную практыку ў школах г. Гродна і Гродзенскай вобласці. Спектр працы быў даволі шырокі, бо ў поле нашай дзейнасці пападалі вучні 2-8 класаў. Зразумела, што былі свае плюсы і мінусы, былі цяжкасці і асабістыя адкрыцці, аб якіх я раскажу, зыходзячы з асабістых уражанняў.

Мне давялося працаваць з вучнямі СШ № 10 г. Гродна. Пасля наведвання першай лекцыі польскай мовы я быў узрушаны. Дзеці вывучалі польскую мову і літаратуру ўжо трэці год. Культура мовы, сінтаксічныя канструкцыі і лексічныя формы, якімі карысталіся вучні, што набыты праз іх моўны ўзровень, досыць высокія. Таму і лягчэй было працаваць з гэтым класам. А яшчэ дапамагала і тое, што вучні самі былі зацікаўлены ў наведанні маіх заняткаў. Відавочна, яны адчулі нейкую сілу маіх ведаў, і таму поўнасцю даверыліся мне.

Вельмі дапамаглі мне своечасовыя і каштоўныя парады настаўніцы польскай мовы гэтай школы Вяславы Іосіфаўны Варонік. Хочацца падзякаваць гэтаму чалавеку за тое, што адносілася да мяне і маіх сяброў з павагай. А таксама дала магчымасць здзейсніць тыя планы заняткаў і тэматычныя распрацоўкі, якія меў кожны з нас.

За пяць тыдняў практыкі склаліся добрыя адносіны з вучнямі. Я і мае вучні адчувалі сапраўдную асалоду ад той працы, якую мы разам рабілі. Таму і раставацца было вельмі цяжка.

Але не ўсё было так добра, былі і свае цяжкасці. Па-першае, мне было цяжка ўліцца ў вучэбны працэс, бо настаўніца сама працавала з вучнямі па таму плану, які распрацавала сама. Па-другое, тыя падручнікі, якімі карыстаюцца дзеці, не найлепшыя, бо галоўная частка матэрыялу датычыцца не польскай мовы, а беларускай.

Мне хацелася б ад свайго імя і імя студэнтаў польска-рускага аддзялення запэўніць супрацоўнікаў кафедры польскай філалогіі на чале з доктарам філалогіі прафесарам Святланай Піліпаўнай Мусіенка, што мы выканаем і давядзем да канца тую справу, за якую ўзяліся ўсе разам, і адначасова хачу падзякаваць за іх намаганні, вытрымку і веру ў нас.

АНДРЭЙ КЛІМОВІЧ,
студэнт 5 курса руска-польскага аддзялення.

* * *

Практыка з´яўляецца адным з асноўных і найбольш важных элементаў у прафесійнай падрыхтоўцы студэнтаў, паколькі вы[illegible]гадна злучае тэарэтычныя [illegible]ды і практычнае ўменне. Практ[illegible]ка ў школе дала нам магчым[illegible]сць больш дакладна пазнаёміцца з працай настаўніка і вызначыць свае адносіны да яе. Мы вучымся метадычна папраўна планаваць урокі, улічваючы педагагічны і псіхалагічны аспекты і спецыфіку самога прадмета навучання. У 1948 годзе ў Гродне была зачынена польская школа, амаль на працягу сарака гадоў польская мова вывучалася толькі дыдактычна. У канцы 80-х гадоў сітуацыя значна змянілася ў лепшы бок. У нашым універсітэце была створана кафедра філалогіі, было адчынена польскае аддзяленне, выпускнікамі якога мы станем зусім у недалёкай будучыні. Пачалося вывучэнне польскай мовы ў школах Гродзеншчыны.

Я і мае аднакурснікі Свя[illegible]ана Крывец, Алена Бронская, [illegible]лена Занеўская, Андрэй Клі[illegible]віч, Юрый Гуменюк на працягу [illegible]яці тыдняў працавалі ў [illegible] № 10 г. Гродна. Нашымі метадыстамі былі вопытныя і вельмі чулыя настаўніцы Вяслава Іосіфаўна Варонік і Лілія Міхайлаўна Крацюк.

Заняткі па польскай мове і літаратуры мы праводзім ў сёмых і восьмых класах. Вучні добра валодаюць польскай мовай, маюць нядрэнны запас слоў, даволі бегла чытаюць. А больш за ўсё прыемна адзначыць цікавасць вучняў да польскай мовы, іх актыўнасць на ўроку. Удалося нам наладзіць з імі кантакт. На маю думку, сапраўдным поспехам было тое, што вучні ўспрынялі нас, бар´ер, які аддзяляе настаўніка і вучня, а ў нашым выпадку — студэнта, быў знесены. Гэта значна спрасціла нашу працу, дало нам задавальненне, магчымасць поўнасцю рэалізаваць запланаваны дыдактычны матэрыял. Мы імкнуліся, каб нашы ўрокі былі змястоўнымі, цікавымі, эмацыянальнымі. З гэтай мэтай на занятках з вучнямі выкарыстоўвалі розныя загадкі, рэбусы, конкурсы, прапанавалі цікавыя тэксты, заданні. Прадугледжваючы магчымыя памылкі вучняў у вымаўленні слоў, улічваючы памылкі, звязаныя з праблемай інтэрферэнцыі і трансфармацыі, мы адпаведным чынам падбіралі практыкаванні з фанетыкі, лексікалогіі і правапісу.

Запомніліся вучням і выхаваўчыя гадзіны, якія праводзіліся ў коле каляднай тэматыкі. Тут мы выкарыстоўвалі самыя розныя дыдактычныя сродкі: вершы, калядныя песні, святочныя карткі, ёлачкі, зорачкі. Вучні вельмі хацелі даведацца пра старыя польскія звычаі і традыцыі святкавання каляд.

У нас засталіся найлепшыя ўражанні ад гэтай практыкі.

ВОЛЬГА КУРЛОВІЧ,
студэнтка 5 курса польска-беларускага аддзялення.

Наш адрас:
230023, г. Гродна,
вул. Ажэшкі, 22, пакой 404,
тэл. 44-72-97

Газета выходзіць два разы на месяц
Аб´ём газеты — адзін друкаваны аркуш
Зак. 296
Тыр. 1000 экз.

Газета надрукавана афсетным спосабам у Гродзенскай абласной узбуйненай друкарні г. Гродна, вул. Паліграфістаў, 4
Падпісана ў друк у 15.00.
Рэгістрацыйнае пасведчанне 421

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
ВУЧОНАЯ РАДА УНІВЕРСІТЭТА,
ПРАФКАМ СУПРАЦОЎНІКАЎ,
ПРАФКАМ СТУДЭНТАЎ

В. а. рэдактара
У. П. АМЕЛЬКА